

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	135
Land:	Eritrea
Kilde:	Landinfo
Titel:	Nasjonal tjeneste
Udgivet:	28. juli 2011
Optaget på baggrundsmaterialet:	25. august 2011

Temanotat

Eritrea: Nasjonaltjeneste

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2011

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Eritrea: Nasjonaltjeneste**

SAMMENDRAG

Nasjonaltjenesten omfatter oppgaver av både sivil og militær karakter og må forstås som et av myndighetenes viktigste virkemidler for disiplinering, indoktrinering, overvåking og infrastrukturbygging i Eritrea. *Warsay Yikalo* er en forlengelse av dette programmet. Den uløste grensekonflikten med nabolandet Etiopia har ført til at mange eritreere ikke løses fra tjenesten. Kvinner fritas i økende grad fra tjenesten som følge av ekteskap, fødsler eller på religiøs grunnlag.

Eritreere som unndrar seg nasjonaltjeneste står i fare for utenomrettslige reaksjoner i regi av lokale militære overordnede. Reaksjonene er imidlertid preget av vilkårlighet, og det synes som om eritreere som tjenestegjør i militær sektor er mer utsatt for reaksjoner enn eritreere i sivil sektor.

SUMMARY

The National Service is the major Government instrument for indoctrination, surveillance and rebuilding of Eritrea, and includes tasks of both a civilian and military character. The *Warsay Yikalo* program is an extension of this programme. The upper age limit for conscription to national service has increased, for both men and women. Women are increasingly exempt from National Service because of marriage, birth or on a religious basis.

Eritreans who evade the National Service are exposed to a number of extrajudicial punishments from local military commanders. However, the punishments are arbitrary, and there are indications that Eritreans performing their national service in military units are more subject to punishment than Eritreans in the civilian sector.

INNHold

1. Innledning	5
2. Nasjonaltjenesten – bakgrunn	5
3. Det eritreiske forsvaret – organisering og størrelse.....	6
4. Nasjonaltjenesten	7
4.1 Antallet i nasjonaltjeneste.....	8
4.2 Innkalling til tjeneste: 1994-2011.....	9
4.3 12. skoleår i Sawa.....	10
4.4 Militær trening.....	11
4.4.1 Sawa	11
4.4.2 Kiloma	12
4.4.3 Wia	12
4.5 Etter eksamen og trening	13
4.6 Sivil nasjonaltjeneste	14
4.7 Militær nasjonaltjeneste.....	14
4.7.1 Lønn og kompensasjon for nasjonaltjenestepliktige	15
5. Fritak fra nasjonaltjeneste	16
5.1 Fritak for etniske og religiøse grupper	16
5.2 Fritak for kvinner.....	16
5.3 Fritak for medisinske grunner.....	18
6. Demobilisering.....	18
6.1 Hvem har vært demobilisert?	19
7. Dokumentasjon på permisjon og dimittering.....	19
8. Straff for brudd på nasjonaltjenesteloven – teori og praksis	20
8.1 Rettslig rammeverk.....	20
8.2 Reaksjoner i praksis.....	20
8.2.1 <i>Overgrep mot familiemedlemmene til personer som unndrar seg militær nasjonaltjeneste</i>	22
8.3 Retur til Eritrea	23
9. Referanser.....	24

1. INNLEDNING

Dette notatet er en oppsummering av foreliggende landkunnskap om hensikten bak og organiseringen av nasjonaltjenesten i Eritrea, og om avstraffelsen av eritreere som unndrar seg den.

Landinfo gjennomførte i februar 2011 en informasjonsinnhentingsreise til Eritrea og Sudan, hvor vi møtte representanter for myndigheter, lokale og internasjonale organisasjoner og eritreiske flyktninger med erfaring fra nasjonaltjenesten. Majoriteten av disse kildene er av sikkerhetsgrunner anonyme. Informasjonen fra reisen sammenstilles med foreliggende informasjonen fra eksperter, myndigheter, nyhetsmedier og menneskerettighetsorganisasjoner.

Det er betydelige utfordringer i å innhente landkunnskap om enkelte forhold knyttet til nasjonaltjenesten inne i Eritrea. Ingen uavhengige menneskerettighetsorganisasjoner har tilgang til landet, og rapporter fra internasjonale menneskerettighetsgrupper er i all hovedsak basert på vitnesbyrd fra eritreere som nylig har reist ut av landet.

2. NASJONALTJENESTEN – BAKGRUNN

Etter frigjøringen fra Etiopia i 1991, bekreftet formelt ved folkeavstemning i 1993, demobiliserte Eritrea soldatene som hadde vært i tjeneste under frigjøringskrigen. Fra 1994 bygde Eritrea opp et nytt militært forsvar hvor alle eritreere mellom 18 og 40 år, også kvinner, skulle gjennomføre militær trening og nasjonaltjeneste. Dette omtales på tigrinja som *Hagerawi agelglot*. Dette er forskjellig fra militærtjeneste (*Wotehaderawi agelglot*). Eritreiske myndigheter refererer aldri til Wotehaderawi agelglot (ifølge Gaim Kibreab, jf. Asylum and Immigration Tribunal 2007, s. 30). Opprettelsen av nasjonaltjenesten var et virkemiddel i arbeidet til People's Front for Democracy and Justice (PFDJ)¹ for å videreføre visjonene og fellesskapet fra frigjøringskampen (Kibreab 2009).

Krigen mellom Etiopia og Eritrea startet 12. mai 1998 da eritreiske styrker krysset grensen ved Badme. Konflikten omhandlet eierskapet til landområdene Badme, Zerna, Zalambessa, og i tillegg faktorer som økonomiske forhold, politiske og ideologiske konflikter, samt en lang konflikt mellom lederskapet i de to landene (Negash & Tronvoll 2000).²

¹ PFDJ er det eneste legale politiske partiet i Eritrea og het fram til 1994 Eritrean People's Liberation Front (EPLF).

² Etter kampene i mai 1998 var det stort sett rolig fram til februar 1999. Etiopia gjenerobret da området som Eritrea hadde tatt i 1998, og den væpnede konflikten fortsatte til partene igjen kom til forhandlingsbordet i juni 1999. I disse forhandlingene ble det enighet om at Eritrea skulle trekke seg tilbake til posisjonen de hadde før 12. mai 1998, og Etiopia skulle trekke seg tilbake fra områdene de tok etter 2. februar 1999. 12. mai 2000 startet kampene igjen, i det som refereres til som den tredje offensiven. Etiopiske styrker invaderte store deler av områdene vest i Eritrea, og stod ikke langt utenfor hovedstaden Asmara.

18. juni 2000 ble en våpenhvileavtale undertegnet av partene. 19. juni 2000 trakk Etiopia styrkene sine tilbake. 12. desember 2000 ble en omfattende fredsavtale signert i Alger (Alger-avtalen) mellom Etiopia og Eritrea. I april 2002 fastsatte Grensekommisjonen, hvis medlemmer var utnevnt av partene, grensen mellom de to landene. Grensen er pr. juni 2011 fremdeles ikke fysisk markert (kun virtuelt), og det er fremdeles en demilitarisert sone inne på eritreisk territorium som skiller partene. Eritrea er fortsatt under militær mobilisering som følge av den uløste grensekonflikten med Etiopia, og det som omtales som en "No war – no peace" situasjon. Eritrea har den største hæren i Afrika sør for Sahara (UNHCR 2011).

3. DET ERITREISKE FORSVARET – ORGANISERING OG STØRRELSE

Det eritreiske forsvaret er organisert i generalstab, hær, marine, luftvåpen, nasjonaltjenesten (inkludert militær trening) og militære divisjoner. Alle enheter sorterer formelt under forsvarsministeren, men Eritreas president, Isayas Afeworki, er øverstkommanderende, og i praksis den som tar alle viktige avgjørelser (samtale med Gaim Kibreab, november 2009).

Den aktive eritreiske hæren antas å utgjøre 200 000 personer, marinen 1400 og 350 i luftvåpenet. Reservestyrkene utgjør 120 000 (CIA World Factbook 2011).

Etter krigen mot Etiopia ble den eritreiske hæren omorganisert og delt inn i fem militære regioner/soner. De militære sonene opererer i prinsippet adskilt fra de seks regionale sivile administrasjonsenhetene (*zoba*). I praksis har de militære enhetene en betydelig innflytelse også over sivile oppgaver. De er involvert i import og eksport industri, jordbruksproduksjon med mer (samtaler med Gaim Kibreab november 2009; Crisis Group 2010). De militære sonene ble etablert i 2006 og har følgende ledere (samtaler med Kibreab, november 2009):

- 1) Vest, ledet av Tekle Kifle "Menjus", hovedkvarter i Aderser.
- 2) Sørvest, ledet av Wuchu, hovedkvarter i Barentu.
- 3) Sentrum, ledet av Filipos, hovedkvarter i Asmara.
- 4) Øst, ledet av Haile Samuel "China"; hovedkvarter i Assab.
- 5) Omer Towil, hovedkvarter Massawa.

De eritreiske styrkene er, ifølge Kibreab, inndelt i følgende enheter:

- **Divisjoner:** Hver divisjon består av omtrent 5000 soldater (dette antallet kan være høyere i krigstid), og er ledet av en brigadegeneral.
- **Brigader:** Hver brigade består av omtrent 900-1000 soldater, og er ledet av en oberst.
- **Bataljoner:** Hver bataljon består av 300-400 soldater, og er ledet av en løytnant og/eller major.
- **Haili:** Hver *haili* består av 100 soldater, og er ledet av en løytnant.

- **Ganta:** Hver *ganta* består av 30 soldater.
- **Mesre:** Hver *mesre* består av 10-12 soldater.
- **Gujile:** Hver *gujile* 5-6 soldater.

Nasjonaltjenesten (*Hagerawi agelglot*) regnes, ifølge Kibreab, ikke som en del av den eritreiske hæren (Asylum and Immigration Tribunal 2007, s. 2, se også punkt 4 nedenfor).

Militærbudsjettet har siden den siste krigen med Etiopia utgjort ca. 25 % av bruttonasjonalproduktet. Forsvaret har hatt standarduniformer siden 1995 (uniformer fra USAs krig mot Irak i 1991). Språket man kommuniserer med i forsvaret er tigrinja.³

4. NASJONALTJENESTEN

Nasjonaltjenesten (*Hagerawi agelglot*), er ikke det samme som militærtjeneste, men ble introdusert i 1994 som et program med følgende mål:

- Å bidra til den fysiske gjenoppbygging av Eritrea etter den lange frigjøringskrigen.
- For å styrke økonomien.
- Sosial mobilisering gjennom å forene de ulike etniske og religiøse gruppene i Eritrea.
- Militær trening og opprustning.

Nasjonaltjenesteloven ble vedtatt i 1995, og har både en sivil og militær komponent (Nasjonaltjenesteloven 1995, paragraf 5).

Lovens paragraf 2 definerer nasjonaltjeneste som den tiden man er i aktiv tjeneste og i reservetjeneste. Paragraf 8 pålegger alle eritreere mellom 18 og 40 år å gjennomføre aktiv nasjonaltjeneste og reservetjeneste. Aktiv nasjonaltjeneste består i henhold til paragraf 8 av to deler: militær trening i seks måneder og samfunnstjeneste i tolv måneder. Ved fullførelsen av aktiv nasjonaltjeneste er alle eritreere i henhold til paragraf 23 registrert i reservehæren fram til fylte 50 år (Nasjonaltjenesteloven 1995), og kan bli gjeninnkalt til trening og mobilisering (paragraf 25). *Reserve Military Service* refererer til gjeninnkalling til nasjonaltjeneste som ikke er militær, mens gjeninnkalling til *Reserve Army* vil innebære militær tjeneste i det regulære militære forsvaret. Begge disse gjelder for spesielle regulerings- og mobiliseringssituasjoner som for tiden er rådende i Eritrea.

Warsay yikalo ("unge og gamle krigere"), som ble vedtatt i 2002, er et program som viderefører nasjonaltjenestens forpliktelser. Eritreiske myndigheter har ikke formulert hva innholdet i programmet er (Healy 2007).

³ I eritreisk offentlig administrasjon anvendes også arabisk og engelsk.

Eritrea-eksperten Gaim Kibreab har forklart at oppgavene i dette programmet er av samme karakter som under nasjonaltjenesten, men er organisert under et annet navn. Programmet er administrert av Forsvarsdepartementet, den er en åpen forlengelse av nasjonaltjenesten og utvider tiden mange nasjonaltjenestepliktige tilbringer i nasjonaltjeneste (Kibreab 2009).

Etableringen av Warsay yikalo og den generelle mobiliseringen under det som majoriteten av kildene Landinfo møtte i Eritrea i februar 2011 karakteriserte som en "No war – no peace-situation" etter grensekrigen, har i praksis ført til en utvidelse av nasjonaltjenestetiden langt utover lovens begrensning til 18 måneder.⁴ Det er ingen kilder som med stor grad av sikkerhet kan si noe om lengden på tjenestetiden, utover at den varer betydelige lengre enn det som er foreskrevet i nasjonaltjenesteloven.

Landinfo vurderer at den øvre grensen for å gjennomføre nasjonaltjeneste i Eritrea har økt de siste årene til å være mellom 50 og 57 år for menn, og 47 år for kvinner.⁵ I praksis vil kvinner gjennomføre en kortere tjeneste enn menn (se delene 5.2 og 7).

4.1 ANTALLET I NASJONALTJENESTE

Det er usikkerhet over antallet eritreere som er registrert i nasjonaltjeneste. Eritreiske myndigheter oppgir ikke tallet på eritreere som innkalles til tjeneste, og ytterst få kilder spekulerer i antallet.⁶ I oppsummeringen fra en Eritrea-konferanse i regi av forskningssenteret Chatham House ble det anslått at 350-420 000 eritreere var i aktiv nasjonaltjeneste. Halvparten av dem var i den lovspesifiserte tjenesten, mens resten var i forlengelsen av den (Healy 2007).⁷

I 2010 var det 14 000 rekrutter i Sawa, mens det i 2011 var steget til 17 000, ifølge lederen for en eritreisk organisasjon (1). En diplomatisk kilde (4) mente tallene var 21 000 studenter i 2010, og 18 000 i 2009. Ingen av Landinfos

⁴ Nasjonaltjenesteloven begrenser tjenestetid (inkludert trening) til 18 måneder (artikkel 8). Artikkel 13 (2) gjør imidlertid et unntak fra denne bestemmelsen hvor det heter at nasjonaltjenestetiden kan utvides inntil vernepliktig fyller 50 år "under mobilization or emergency situation directives given by the government".

⁵ Ifølge informasjon fra den britiske ambassaden i Eritrea (sitert i UK Home Office 2011, del 9.43), kan nasjonaltjeneste for menn i praksis gjennomføres fra man er 18 år til man er 57 år. For kvinner gjelder det fra man er 18 til man er 47 år. Kilden understreker at kvinner over 27 år er under aktiv nasjonaltjeneste, men var ikke kjent med at kvinner som var over 27 år, og som ennå ikke hadde gjennomført militær trening, måtte gjennomføre denne delen av nasjonaltjenesten. Human Rights Watch (HRW) sin rapport fra april 2009 viser til at det i realiteten forekommer tvungen verneplikt for menn opp til 50 år. Organisasjonen refererer til noen flyktninger som mente at 55 år var den øvre grensen for nasjonaltjenestepliktig alder, mens andre igjen satte den øvre grensen til 57 år for menn og 47 år for kvinner (HRW 2009). Storbritannias ambassade i Eritrea (2008) forklarer videre at myndighetene kan holde eritreere i nasjonaltjenesten i opp til 10 år. Eritrea-kjenneren Tanja Müller ved University of Manchester skriver i en forskningsartikkel fra 2008 at "nasjonaltjenesten sjelden avsluttes etter et år slik den opprinnelig var tiltenkt, men tvert i mot fortsetter på ubestemt tid".

⁶ Det er få statistikker som er publisert i Eritrea. Det har blant annet ikke vært gjennomført en folketelling i landet siden uavhengigheten i 1991. Det offisielle anslaget på innbyggertallet ligger på 3,6 millioner, andre opererer med anslag på opptil over fem millioner, ifølge en internasjonal kilde Landinfo møtte i Asmara i februar 2011.

⁷ Crisis Group (2010) anslår antallet eritreere i nasjonaltjenesten til å være "hundretusener".

samtalepartnere i Eritrea og Sudan i 2011 kunne ytterligere tallfeste antallet eritreere i tjeneste.

4.2 INNKALLING TIL TJENESTE: 1994-2011

Eritreere ble mobilisert to runder i året fra 1994 til 2003. Fra og med 2003 foretok myndighetene mobilisering en gang i året, i juli/august.⁸

I perioden fra 1994 fram til grensekrigen i 1998 innkalte lokalmyndighetene nye rekrutter til nasjonaltjeneste i halvårslige intervaller (*giffa*⁹), enten i brev form, eller, på mindre steder, muntlig. Hver sjette måned fram til 1998 ble rundt 25 000 personer innkalt til nasjonaltjeneste pr. runde. Det ble sendt innkalling fra den lokale administrative enheten, *zobaen*. Man fikk beskjed om å møte opp ved bestemte plasser, som for eksempel et fotballstadion eller en skole, og ble deretter fraktet til Sawa.

Et medlem av en kristen minoritetsgruppe som Landinfo møtte i Asmara i februar 2011, karakteriserte innkallingen på 1990-tallet på følgende måte:

I begynnelsen [1995-2000], ble man innkalt ved et brev fra zobaen. Dette brevet var lite, skrevet på maskin og hadde ikke stempel. Dersom man ikke dro til Sawa kunne man bli tatt med i en "oppsamlinger". Disse startet fra 1995/1996. Det var imidlertid ikke vanskelig å unndra seg slike oppsamlinger. Man merket det på omgivelsene, og da visste man at det var på tide å reise til slektinger for å gjemme seg.

Kilden selv hadde gjort dette. Hun opplyste videre at det ble lettere å unndra seg round-up etter at hun fikk id-kort.

Fra sommeren 2002 forsøkte eritreere i større omfang å unngå nasjonaltjenesten, og myndighetene begynte å bruke sterkere virkemidler for å innkalle eritreere til nasjonaltjeneste (diplomatisk kilde 1, e-post 2002). Militærpoliti oppsøkte private hjem, arbeidsplasser og sosiale samlingssteder i jakten på rekrutter. Også kvinner ble hentet med makt, på en måte som ikke hadde funnet sted tidligere. I februar 2005 vises det til at det for første gang samles ungdommer inn på høylys dag, mens det før skjedde om kvelden (diplomatisk kilde 1, e-post 2005). Samme kilde rapporterte i en e-post i 2006 om tegn på at innsamlingene var i ferd med å øke i omfang, og at det måtte antas at de er knyttet til den spente situasjonen i forbindelse med grensekonflikten.

22. mai 2008 rapporterte Awate om en ny runde med *giffa*:

Eight brigades, four each from Senafe and Assab, have been summoned to Asmara to control the "jungle in Asmara." The chief task of the brigades is to round up youngsters who fall under one of two categories: the koblelti – those who are registered for national service but take a leave of

⁸ 1. runde sommer 1994, 2. runde – vinter 1995, 3. runde sommer 1995, 4. runde vinter 1996, 5. runde sommer 1996, 6. runde vinter 1997, 7. runde sommer 1997, 8. runde vinter 1998, 9. runde sommer 1998, 10. runde vinter 1999, 11. runde sommer 1999, 12. runde vinter 2000, 13. runde sommer 2000, 14. runde vinter 2001, 15. runde sommer 2001, 16. runde vinter 2002, 17. runde sommer 2003, 18. runde sommer 2004, 19. runde sommer 2005, 20. runde sommer 2006, 21. runde sommer 2007, 22. runde sommer 2008, 23. runde sommer 2009, 24. runde sommer 2010.

⁹ *Giffa* er tigrinja for innkalling og innsamling til vernepliktstjeneste.

absence without permission from their supervisors – and the lieli Edme – those who are over the age of conscription but have not voluntarily signed up.

I tillegg ble alle etiopiere innhentet til trening og tjeneste (Awate 2008).

Eritrea-eksperten Müller (2008, s. 127), som selv har hatt lengre opphold i landet, beskriver *giffa* på følgende måte:

[...] groups of military police are posted at busy street corners and check the identity papers of passers-by of national service age, particularly young men. Increasingly searches have also been conducted in bars, taxis and people's homes. If identity papers do not show that the person in question has fulfilled his obligations, they are usually brought immediately to a holding centre and subsequently sent to Sawa.

Den britiske ambassaden i Asmara forklarte i april 2010 at nasjonaltjenestepliktige som ikke rekrutteres gjennom skolen (se del 9.1), innkalles gjennom å få tilsendt skriftlig materiale. De blir ikke informert på forhånd, og de får i hovedsak ikke noe valg i hvor de ønsker å tjenestegjøre (UK Home Office 2011).

Det finnes ifølge den britiske ambassaden i Asmara ingen formelle retningslinjer for gjennomføringen av *giffa* (UK Home Office 2011). Majoriteten av de som ikke har dokumenter som viser at de har fritak eller er demobilisert, vil bli sendt enten til treningsleir eller et forvaringssenter. Det synes som om politiet i hovedsak undersøker menn ved *giffa*, mens undersøkelsene av kvinner ved *giffa* er mindre regulære.

Som et ledd i myndighetenes ønske om å øke kontrollen med unge eritreere i nasjonaltjenestepliktig alder, ble alle eritreere fra sommeren 2003 pålagt å gjennomføre siste året ved videregående utdannelse (12. klasse) i treningsleiren Sawa (Kibreab 2009). Skolene orienterer foreldrene til alle 11. klassingene om Sawa. Etter informasjonsmøte blir det formidlet avreisetid og sted etter sommerferien. På avreisedagen¹⁰ samles elevene på skolen hvor de fraktes til leiren. Det er ulike avgangsdager fra de ulike regionene.

En rekke eritreere fullfører aldri skolegangen, og disse vil ikke bli trent i Sawa, men i andre leire, primært i Wia.¹¹ Det foreligger ikke ny offisiell statistikk, men ifølge en eritreisk offisiell kilde (3) Landinfo møtte i Asmara i 2011 er en tredel av eritreiske barn utenfor skolesystemet. Lederen for en internasjonal organisasjon vi møtte under samme besøk anslo på sin side antallet eritreere som ikke går på skole til å være 50 prosent, og stigende. I de store byene vil flertallet gå på skole, mens andelen som går på skole synker dramatisk i områder som Gash-Barka og Afar.

4.3 12. SKOLEÅR I SAWA

For å avslutte det 12. året blir studentene overflyttet til Sawa, hvor også nasjonal immatrikulering til høyere studier foregår (Müller 2008). Ingen andre skoler i

¹⁰ Flere av kildene Landinfo møtte i Asmara i 2011 opplyste at skoleelevene dro til Sawa i juli og august.

¹¹ Wia har vært stengt siden 2009. Se del 4.4.3.

Eritrea tilbyr det 12. året, som må fullføres for å få dokumentasjon på skolegangen og for å kunne bli tatt opp på universitet. Alder ved avslutning av 12. år kan variere, som følge av at man har hoppet over trinn. En diplomatisk kilde (4) kjente til avgangselever så unge som 16 år (samtale i Asmara, februar 2011).

Skoleprogrammet i Sawa er i prinsippet skilt fra den militære treningen i leiren, som er en del av nasjonaltjenesten. Skolen er underlagt Undervisningsdepartementet, mens nasjonaltjenesten er en separat institusjon underlagt Forsvarsdepartementet. Flere av samtalepartnerne Landinfo møtte i 2011 forklarte at det likevel forekommer militær trening både før, under og etter skolegangen.

4.4 MILITÆR TRENING

Den militære opplæringsdelen av nasjonaltjenesten skal, i henhold til nasjonaltjenesteloven, vare i seks måneder og gjennomføres ved et treningssenter (Nasjonaltjenesteloven 1995, paragraf 9). De mest omtalte treningssentrene inkluderer Sawa, Kiloma og Wia.¹² Flere av kildene Landinfo snakket med i Eritrea og i Sudan i 2011 oppga treningen i Sawa til å vare i tre måneder (møter med representanter for de eritreiske organisasjonene (1) og (2); internasjonale kilder). Kildene sprikte i forståelsen av når treningen fant sted, noen mente man gjennomførte trening i forkant av skoleåret, men majoriteten var av den oppfatning at den militære treningen fant sted etter eksamen, som i 2011 fant sted i mars. Treningen varte fram til slutten av juni/begynnelsen av juli.

Det er etter Landinfos vurdering ikke entydig hvor lenge den militære treningen varer og når den finner sted. Dette kan videre variere fra en mobiliseringsrunde til en annen, og være bestemt like mye ut fra praktiske og politiske hensyn som av bestemmelsene i Nasjonaltjenesteloven. Men det synes som om alle, også de som går videre til høyere utdanning, har vært gjennom et minimum av militær trening. I hovedsak foregår dette under deres opphold i Sawa, men de kan i prinsippet også innkalles til trening i etterkant.

4.4.1 Sawa

Sawa ble bygget på 1990-tallet for å huse landets rekrutter for militær trening. I begynnelsen bodde alle rekruttene i bambushytter. Etter hvert har kullene som har tjenestegjort der bygget hus og sovesaler. Nå er Sawa som en by, med en kapasitet i leiren på 30 000 soldater.

Sawa er delt inn i to områder: Ett for det 12. året på skolen, og ett for militær trening, ifølge samtalepartnere Landinfo møtte i Eritrea i 2011. I Sawa finnes det flere mindre butikker som selger elementære mat-, drikke- og hygieneprodukter. Det er også en bar på treningssenterets område.

Det var ulike synspunkter på rutinene i Sawa. En eritreisk kvinne Landinfo møtte i Eritrea i 2011, og som hadde sendt flere av barna sine til leiren, forklarte at ved ankomst Sawa gjennomfører de to uker med fysisk trening. Deretter starter skolen, som i 2011 varte fram til 16. mars. Under skoleåret står de opp klokken

¹² Andre omtalte treningssentre inkluderer Maiter (40 km sørvest for Assab), men det er ikke i bruk lenger, og Adi Roso, som kun er for kommandanter (Kibreab 2009).

06:00. De starter dagen med én times fysisk trening. På lørdagen arbeider de på jordene, på søndagen er det fri (samtale i Asmara, februar 2011).

En eritreisk flyktning (1) vi intervjuet i Sudan forklarte at i Sawa bar de skoleuniform og at denne består av hvite skjorter med blå/grønne bukser. På spørsmålet om å beskrive en typisk dag i Sawa sa han følgende:

Man vekkes kl. 05:00. Da må man lage frokost og gjøre seg klar for skolen. Skolen starter kl. 08:00 og varer fram til 12:00. Etter dette kan man gjøre lekser og gå igjennom dagens læring. Kveldene brukes til å slappe av. I Sawa bor studentene 120 stykker på hvert rom. Man får ikke ta ferie i løpet av oppholdet der, men familien kan komme på besøk. Da bor familien i samme type rom som studentene, men som er forbeholdt familier. Besøkene varer som regel i to-tre dager. Man har ikke id-kort mens man er i Sawa (samtale i Kassala, februar 2011).

Gutter og jenter sover i separate områder, men de blir antakeligvis ikke skilt på dagtid, ifølge en diplomatisk kilde (4) Landinfo møtte i Asmara i 2011. Kilden mener seksuelt misbruk forekommer, "as much as you can expect in a place like this".

Det er forvaringssteder i Sawa. Human Rights Watch (2009) har rapportert om Enda Shadushay samt undergrunnssentre og containere. Sawa fengsel er et inngjerdet område som består av 12 blikkhus. Husene har navn som Wedi Shika, Bahta, Hinsu og Police. Sawa fengsel ligger på en høydetopp (Chyrum 2006).

4.4.2 Kiloma

Kiloma-leiren ligger 40 kilometer utenfor Assab, og ble opprettet for å redusere antallet militærnektene og desertører. Den åtte måneder lange treningen i Kiloma er beskrevet som bestående av lange marsjer, opp til 40 km om dagen i et barskt klima (Chyrum 2006). Kibreab mente at leiren kun mottok rekrutter under 17. og 19. mobiliseringsrunde (samtale i Bern, november 2009).

Diplomatisk kilde 1 (e-post mai 2010) har forklart at eritreere som tjenestegjorde i Wia ble flyttet til Kiloma i forbindelse med regntiden i 2009 (august/september) etter et utbrudd av hjernehinnebetennelse og en smittsom hudinfeksjon. Kiloma har også tidligere år vært brukt som alternativ for Wia, men på grunn av de barske klimatiske forholdene i Kiloma har Wia blitt tatt i bruk igjen når problemene der er håndtert ifølge kilden.

4.4.3 Wia

Wia var ifølge Awate (2007b) og Storbritannias ambassade i Eritrea (2008) et helt nytt tredje treningssenter i Dankalia, ved kysten av Rødehavet. Wia ble imidlertid stengt i 2009 som følge av utbrudd av smittsom hjernehinnebetennelse i leiren.¹³ (U.S. Department of State 2010; diplomatisk kilde 1, e-post 2010).

Wia-leiren er ikke én enkelt leir, men en samling av flere leire. Det er et eget forvaringssenter i leiren. Blant kommandantene i leiren før stengningen i 2009 var

¹³ De som tjenestegjorde der er blitt flyttet til Kiloma (se del 4.4.2).

oberst-løytnant Jemal, oberst-løytnant Weddi Haile og kaptein Ramadan. Leiren er kjent for spesielt barske forhold. I leiren er det, ifølge Awate (2007a), spesielt to grupper; personer som har unnlatt å møte til militærtjeneste, og medlemmer av forbudte kirker. Også eritreere som har gjennomført nasjonaltjeneste blir innkalt til ny trening (repetisjonsøvelse) i Wia (Awate 2007a). Dette ble bekreftet av kilder Landinfo møtte i Asmara og Kassala.

En diplomatisk kilde (4) forklarte til Landinfo i februar 2011 at unge eritreere som ikke vil klare seg på college blir sendt til Wia. Det er veldig få familier som velger å ikke sende sine barn til Sawa, men dersom de frykter at barnet siden blir sendt til Wia, tar de barnet ut av skolen før de er ferdig med 11. klasse.

4.5 ETTER EKSAMEN OG TRENING

Eritreere som avlegger endelig eksamen og gjennomfører militær trening i Sawa har i hovedsak tre alternativer¹⁴ (samtale med representant for eritreiske myndigheter (1), Asmara februar 2011):

1. De med gode karakterer og privilegerte¹⁵ eritreere går videre til én av landets åtte høyskoler,¹⁶ hvor det tilbys studieprogrammer for to og fire år. Etter endt utdanning gjennomfører de uteksaminerte nasjonaltjeneste og overføres til Forvarsdepartementet, hvor de i all hovedsak har sivile arbeidsoppgaver.
2. De med dårligere karakterer blir tilbudt ulike former for yrkesopplæring, både i Sawa og utenfor. Den myndighetslojale avisen Shabait har vist til et senter for yrkesopplæring i Sawa som ble opprettet i 2007. Senteret består av fem skoler som underviser i bygg og anlegg, administrasjon, teknologi og jordbruk (Efrem 2011). Etter endt yrkesopplæring overføres gruppen til videre nasjonaltjeneste, enten sivil eller militær. 2435 elever ble uteksaminert fra senteret i juli 2011 (Shabait 2011).
3. De som ikke går videre på høyskoler eller i yrkesopplæring overføres til videre nasjonaltjeneste, i hovedsak under militær kommando.

Det er Landinfos inntrykk at eritreere med god kompetanse og privilegerte eritreere i hovedsak gjennomfører sivile oppgaver under nasjonaltjenesten etter den militære treningen. Andre eritreere, som ikke når opp til videre utdanning etter Sawa, enten ved høyskolene eller yrkesopplæring, vil bli overført til militære enheter. Retningslinjene på dette området er imidlertid i stadig endring. Ifølge diplomatisk kilde (3) følger myndighetene sine egne regler, som ikke er transparente (aamtale i Asmara, februar 2011).

¹⁴ For dem som ender opp i Wia, vil alle bli overført til militære enheter og ikke sivile for nasjonaltjeneste (diplomatisk kilde 3, møte i Asmara, februar 2011).

¹⁵ En rekke av kildene Landinfo møtte i Eritrea og Sudan i februar 2011 understreket at privilegerte eritreere har fordeler, inkludert tilgang til høyere utdanning.

¹⁶ 1) Eritrean Institute of Technology i Mai Nefi, 25 km sør for Asmara, som i praksis er tre fakulteter: a) Faculty of Education, b) Faculty of Engineering, c) Faculty of Technology.

2) College of Arts and Social Sciences i Adi Keyh, 110 km fra Asmara.

3) College of Agriculture i Hamelmalo, 440 km nordvest for Asmara.

4) College of Business and Economy i Halhale, 30 km sør for Asmara.

5) College of Marine Sciences and Technology i Massawa.

6) School of Medicine (Orota) i Asmara.

4.6 SIVIL NASJONALTJENESTE

Som nevnt i forrige avsnitt arbeider eritreere med høyere utdanning, de med spesiell kompetanse og privilegerte eritreere som regel med sivile oppgaver under den aktive nasjonaltjenesten, og i forlengelsen, som en del av Warsay Yikalo-programmet. Begge er formelt underlagt Forsvarsdepartementet, ifølge flere av kildene Landinfo møtte i Eritrea og Sudan i 2011. Nasjonaltjenesteppliktige arbeider med sivile oppgaver innen en rekke næringer; primært innen statlig forvaltning (sentralt og lokalt), innen tjenesteytende næringer (hoteller, restauranter med mer), PFDJ-styrte selskaper, med mer.¹⁷

Nasjonaltjenesteppliktige i sivilt arbeid forholder seg hovedsakelig til sin sivile arbeidsgiver, enten det er et departement, et myndighetsstyrt selskap eller et privat man arbeider for. Flere av samtalepartnerne pekte på et tydelig skille mellom ikke-militære arbeidsgivere og militære arbeidsgivere. Førstnevnte synes ikke å håndheve et militært reglement over eksempelvis permisjon så strengt som sistnevnte. Man kan imidlertid overføres fra den sivile delen av tjenesten til den militære, men det foreligger ingen informasjon over hvor ofte dette finner sted.

Lederen for en eritreisk organisasjon (1), som Landinfo møtte i Asmara i 2011, forklarte at fram til den 22. runden sommeren 2008, måtte man avtjene aktiv nasjonaltjeneste i regulære militære enheter, mens eritreere som kvalifiserer seg til det, går rett inn i sivile oppgaver etter det 12. året. Det er tegn til at eritreiske myndigheter har sett økte behov i sivil sektor, og derfor tonet ned kravene til deltakelse i den militære delen av nasjonaltjenesten.

En diplomatisk kilde (3) mente at dette var mer tilfeldig. Utover fordelingen av de med best karakterer på de ulike høyskolene, er det vilkårlig hvordan man blir tildelt militære eller sivile oppgaver. Policy på dette området er i stadig endring. Skole- og immigrasjonsmyndighetene følger sine egne regler, som ikke er transparente (samtale i Asmara, februar 2011).

Personer i sivil tjeneste er fortsatt i militær beredskap for myndighetene, ifølge en eritreisk advokat Landinfo møtte i Asmara i februar 2011. De kan bli gjeninnkalt for militære øvelser, ifølge diplomatisk kilde (3) (samtale i Asmara, februar 2011). I henhold til artikkel 23 har alle som har avtjent nasjonaltjeneste¹⁸ obligatorisk oppmøteplikt til reserveforsvaret inntil fylte 50 år. Dette inkluderer i henhold til Nasjonaltjenestelovens artikkel 27 også kortere perioder med militær trening.

4.7 MILITÆR NASJONALTJENESTE

Ved avtjening av nasjonaltjeneste i den militære sektoren, er rekruttene underlagt militært overordnede og overføres til enheter i den eritreiske hæren. Hæren er delt i fem operative soner ledet av fem generaler som rapporterer direkte til presidenten (se kapittel 3). Oppgaver nasjonaltjenesteppliktige kan bli beordret til å gjennomføre inkluderer militært arbeid, arbeid på overordnede eiendommer eller prosjekter, manuelt arbeid i landbruket, håndverk, industri og statlig infrastruktur

¹⁷ PFDJ har gjennom stråelskaper har nærmest monopol på eksport- og importindustri.

¹⁸ Eritreere som er ferdig med nasjonaltjenesten kalles *agelgelot*.

(Kibreab 2009). De tilhører en militær enhet med en militær overordnet. Etter anmodning kan man innvilges permisjon for å besøke familie, begravelse og andre spesielle ærend.

Majoriteten av eritreere som ikke fullfører 12 års skolegang, eritreere som rekrutteres via *giffa*, og eritreere som ikke får tilbud om videre skolegang, overføres til militære enheter, og ikke til sivil nasjonaltjeneste, ifølge samtalepartnere Landinfo møtte i Asmara i 2011.

En 27-årig eritreisk flyktning (2) Landinfo intervjuet i Kassala, forklarte at han hoppet av skolen etter 8 år. Han begynte å arbeide, men ble tatt i en *giffa* i 2006. Han gjennomførte fire måneder med militær trening. Deretter ble han overført til en militær enhet med oppgaver i byggebransjen i Barentu.

En annen eritreisk flyktning (3) Landinfo møtte i Kassala ga følgende beskrivelse av hendelsesforløpet etter avsluttet trening i Wia:

Etter åtte måneders opplæring ble min gruppe utstasjonert på forskjellige steder. Jeg ble sendt til Senafe, der jeg var i tre dager før jeg rømte. Vi ble registrert da vi ankom Senafe (samtale i Kassala, februar 2011).

Rekrutter som er i sivil nasjonaltjeneste kan bli overført til militære enheter. En eritreisk flyktning (4) Landinfo møtte i Kassala forklarte følgende:

Jeg fikk seks måneder med trening i Sawa i 2003, og ble uteksaminert fra Jordbrukshøyskolen i 2007. Utdanningsdepartementet sendte meg til Landbruksdepartementets kontor i Tesseney for nasjonaltjeneste. Etter ett år her ble jeg omplassert til den militære First Operation Defence Force, som var organisert under Forsvarsdepartementet. Først ble jeg forklart at jeg skulle arbeide videre med samme prosjekter som i departementet. Men ved oppmøte ble jeg forklart at jeg nå var soldat med samme oppgaver som enhver annen soldat i regimentet, og at jeg ikke lenger var å regne som sivil. Jeg klaget på arbeidsoppgavene både muntlig og skriftlig til ledelsen ved enheten. Ledelsen svarte med å sende meg til å arbeide på jorda med hakke og spade.

4.7.1 Lønn og kompensasjon for nasjonaltjenestepliktige

Nasjonaltjenestepliktige mottar 145 nakfa i måneden det første året de er i tjeneste, etter hvert økes inntekten til 500 nakfa i måneden. Dette er en lav inntekt, sammenliknet med prisene på en rekke matvarer (eksempelvis ble det opplyst at et kilo appelsiner kostet 62 nakfa i februar 2011). Får man et regulært ansettelsesforhold med arbeidsgiver, stiger lønnen betydelig. Da må man først bli demobilisert, noe som er styrt av militært overordnede, og ikke sivile ledere (samtale med eritreisk kilde i nasjonaltjeneste i offentlig sektor i Asmara, februar 2011).

Som følge av lave inntekter ble det rapportert om mange unge eritreere i sivil nasjonaltjeneste som har to jobber: halvparten av tiden i nasjonaltjeneste, og andre halvpart som ansatt i ikke-statlige institusjoner, ved siden av nasjonaltjenesten.

5. FRITAK FRA NASJONALTJENESTE

Fritak fra nasjonaltjeneste er regulert i nasjonaltjenesteloven, men i praksis får flere grupper enn dem som er nevnt i loven fritak. Folk som får fritak regnes ikke som demobiliserte (se kapittel 6), men begrepene blir brukt om hverandre og det kan være vanskelig å skille dem fra hverandre.

Nasjonaltjenesteloven fra 1995 angir at følgende forhold gir grunnlag for varig fritak fra nasjonaltjeneste:

- Personer som hadde avtjent militærtjeneste før loven trådte i kraft (oktober 1995).
- Personer som kan bevise at de har deltatt i frigjøringskrigen (1962-1991).
- Blinde, invalide og psykisk ustabile personer.

Loven gir følgende grupper midlertidig fritak fra nasjonaltjeneste (Nasjonaltjenesteloven 1995, paragraf 14):

- Studenter.
- Helseårsaker (når en er frisk, faller fritaket bort).

Praksisen kan variere fra tid til annen, avhengig av ulike innenrikspolitiske forhold. Eritreiske kilder Landinfo møtte i London i mai 2010 forklarte at det ikke er noen konsistens i hvordan eritreiske myndigheter anvender regelverket, verken for kvinner eller menn.

5.1 FRITAK FOR ETNISKE OG RELIGIØSE GRUPPER

Etnisk og religiøs tilhørighet gir formelt sett ikke grunnlag for å frita enkeltgrupper fra nasjonaltjeneste. I praksis vil imidlertid ikke myndighetene tvinge kvinner til å gjennomføre nasjonaltjeneste hvis de kommer fra områder hvor det er omfattende og sterk motstand mot kvinners verneplikt av religiøse grunner (Chyrum, samtale i London, mai 2010; Kibreab, samtale i Bern, november 2009).

Dette vil imidlertid ikke gjelde muslimske kvinner som vokser opp i de større byene. Disse anses å være sekulariserte og utenfor beskyttelsen som er gitt kvinner på landsbygda. Kibreab anså muslimske kvinner som vokser opp i byene Asmara, Keren, Mendefera, Barentu og Assab som målgrupper for rekruttering til nasjonaltjeneste. Dette vil trolig ikke gjelde Akordat, som er en konservativ muslimsk by. Menn fritas verken av religiøse grunner eller på bakgrunn av etnisk tilhørighet (samtale i London, mai 2010).

I samtaler Landinfo gjennomførte i Eritrea og Sudan i februar 2011 ble det bekreftet at religiøse grupper; i praksis forstått som muslimske kvinner, i noen grad fritas fra tjeneste. Det framkom ikke ytterligere detaljer.

5.2 FRITAK FOR KVINNER

Ifølge en rekke kilder i og utenfor Eritrea får kvinner i økende grad fritak fra nasjonaltjeneste hvis de kan dokumentere ekteskap, barnefødsel eller arbeidstilbud, eller hvis de har kontakter (Kibreab, samtale i London, mai 2010;

Elsa Chyrum, samtale i London, mai 2010; lederne av eritreisk organisasjon 1 og 2, samtaler i Asmara, februar 2011).

Kvinner som gifter seg mens de er i tjeneste får innvilget permisjon for å gjennomføre bryllup og bryllupsreise, men må ifølge både Kibreab og Chyrum melde seg til nasjonaltjeneste i etterkant. Hvis kvinnen har gode kontakter hos myndighetene, kan kvinner eksempelvis få gjennomføre tjenesten i nærheten av bostedet sitt eller i nærheten av der ektefellen bor. Elsa Chyrum kjente til kvinner som har giftet seg i ung alder og som følgelig aldri har blitt innkalt til nasjonaltjeneste. Kvinner som var gift før 1998 blir som regel ikke innkalt, hovedsakelig fordi denne gruppen allerede hadde blitt mødre.

Elsa Chyrum understreket at kvinner var fritatt fra tjeneste under graviditet. Kvinner som har født, men som ikke har gjennomført nasjonaltjeneste, vil bli tatt ved en eventuell *giffa*, hvor militærpoliti sjekker nasjonaltjenestestatus. Ved framvisning av dokumentasjon på at de har barn vil de bli løslatt, men dette kan ta noen uker.

Mødre som er fritatt fra tjeneste blir, ifølge Chyrum, i hovedsak ikke gjeninnkalt til tjeneste, men hun understreket at det kunne forekomme unntak, og at regelverket på området ikke nødvendigvis var utslagsgivende for beslutningen. Kommandantene sto hovedsakelig ansvarlige for slike beslutninger. Kvinner med barn kan i stedet instrueres til forskjellige oppgaver i lokalsamfunnet, som for eksempel å vaske offentlige bygninger, utføre ymse oppdrag hos lokale kommandanter, osv. Dette regnes fortsatt som en del av nasjonaltjenesten, men uten at dette er oppgaver som må utføres regulært. Den britiske ambassaden opplyser at kvinner som er forlovet, kan fritas fra tjeneste (UK Home Office 2011).

Lederen av en eritreisk organisasjon (2) med stor detaljkunnskap om forholdene for kvinner i nasjonaltjeneste har forklart Landinfo at selv om loven ikke gjør noen forskjell i tjenestetid for kvinner og menn, er det en mer avslappet holdning hva kvinner angår. Dette skyldes ikke regelendringer, men heller praktiske og pragmatiske hensyn. Kvinner blir løst fra tjenesten ved ekteskap og barnefødsel, eller hvis de kan dokumentere tilbud om jobb eller studieplass. Kilden understreket videre at kvinner får demobiliseringspapirer (møte i Asmara, februar 2011).

Lederen av en internasjonal organisasjon (3) forklarte at flere og flere kvinner blir demobilisert. Myndighetene har en mykere tilnærming til kvinner i nasjonaltjeneste og en større åpning for å frita disse. Kvinner blir demobilisert når de gifter seg, og dette har ført til en økning i tidlige giftemål. Blant annet tar foreldre jentene sine ut av skolen når de er 15 år slik at kan gifte seg. Samtidig mister kvinner som ikke gjennomfører nasjonaltjenesten mange privilegier.

Flere av samtalepartnerne forklarte at kvinner med kontakter til de rette myndighetspersoner slapp med enklere og kortere nasjonaltjeneste.

Samtalepartnerne Landinfo møtte i Eritrea og Sudan i februar 2011 bekreftet at kvinner i hovedsak får fritak fra videre nasjonaltjeneste ved inngåelse av ekteskap og/eller ved fødsel. Dette er praktisert ulikt, noen kvinner gifter seg og får barn før starten på tjenesten for å unngå hele tjenesten, andre gjennomfører deler av tjenesten for deretter å fritas (diplomatisk kilde 4; internasjonal kilde 3). Landinfo

har ikke grunnlag for å anslå hvor stor andel av kvinner i nasjonaltjeneste som fritas for videre tjeneste.

5.3 FRITAK FOR MEDISINSKE GRUNNER

Den britiske ambassaden i Asmara refererer til en eritreisk kilde som har gitt følgende informasjon om fritak fra nasjonaltjeneste av medisinske grunner:

People who are disabled or medically unfit for military/national service, and pregnant women can and have been exempted from military/national service. To be exempted, these individuals have to be medically certified by a doctor at a military base as disabled/medically unfit...doctors produce the medical reports needed and then make a recommendation as to whether a particular individual should be exempted from military/national service. The military authorities make the decision regarding exemption and issue the relevant exemption documents (UK Home Office 2011).

Psykisk sykdom som fritaksgrunnlag omtales av Human Rights Watch (HRW 2009). Rekrutter som nylig hadde forlatt Sawa beskrev en dramatisk økning i antallet mentalt ustabile rekrutter. Dette ble tolket enten som et uttrykk for slitasje av å oppholde seg i leiren, eller som et forsøk fra rekruttene på å bli fritatt for ytterligere nasjonaltjeneste. I praksis anså en kilde Human Rights Watch var i kontakt med det som svært vanskelig å unndra seg nasjonaltjeneste på dette grunnlaget. Man måtte enten være blind eller mangle avtrekkerfingre for å slippe nasjonaltjeneste.

UNHCR rapporterte i 2011 at fysiske funksjonshemmede i praksis blir fritatt fra tjeneste. Under Landinfos reise til Eritrea og Sudan viste kilder til eritreere som var fritatt tjeneste på grunn av kroniske lidelser som diabetes, dårlig syn og astma.

6. DEMOBILISERING

I de fleste land forstås demobilisering som soldater som ikke lenger har et ansettelsesforhold eller forpliktelser overfor landets militære myndigheter. I Eritrea fortsetter mange eritreere å være underlagt landets forsvarsmyndigheter etter gjennomføringen av den lovpålagte nasjonaltjenestetiden på 18 måneder (se kapittel 3). Dette skyldes to forhold; introduksjonen av Warsay Yikalo-programmet i mai 2002, som i praksis representerer en forlengelse av nasjonal-tjenesten, og den uløste grensekonflikten mellom Etiopia og Eritrea.

Eritreere i nasjonaltjeneste, og dens forlengelse Warsay Yikalo, er administrert av Forsvarsdepartementet, men regnes som en egen enhet (se kapittel 3). Følgelig kan demobilisering forstås på to måter: Som avsluttet nasjonaltjeneste og/eller som avsluttet ansettelsesforhold i hæren. Man kan ha avsluttet tjenesten, uten å være formelt demobilisert, dvs. med utstedt demobiliseringspapir. Derfor kan man være fritatt fra nasjonaltjeneste uten å være demobilisert.

6.1 HVEM HAR VÆRT DEMOBILISERT?

Fram til starten av grensekrigen mot Etiopia (1998-2000) ble mellom 48 000 og 54 000 tidligere EPLF-soldater demobilisert. Disse ble gjeninnkalt da krigen startet i 1998 (Pool 2007).

Eritreiske myndigheter lovet i etterkant av fredsavtalen i 2000 (Alger-avtalen) at 200 000 soldater skulle demobiliseres i tre faser. Ifølge UNDP ble 104 000 eritreere demobilisert fram mot 2005 (referert i Asylum Tribunal 2007). Pr. 2006 var antallet demobiliserte sunket til 65 000. Verken Eritrea-eksperten David Pool eller Gaim Kibreab tillegger imidlertid disse tallene særlig vekt. Pool konkluderer med at de har blitt gitt et demobiliseringskort, men ikke blitt reelt demobilisert (Pool og Kibreab som sitert i Asylum Tribunal 2007).

Samtalepartnerne til Landinfo i Eritrea og Sudan (leder av eritreisk organisasjon 2; representanter for internasjonale organisasjoner 2 og 3) var av den oppfatning at kvinner ble demobilisert fra videre tjeneste for en rekke forhold (se punkt 5.2). Samtidig understreket flere av kildene at kvinner kunne bli gjeninnkalt til tjeneste på et senere stadium, og ikke fikk utreisestillatelse før fylte 47 år.

Det er lettere å bli demobilisert fra den sivile delen av nasjonaltjenesten enn den militære, ifølge en eritreer som gjennomførte nasjonaltjenesten i offentlig forvaltning (møte i Asmara, februar 2011). Dette ble bekreftet av to diplomatiske kilder (diplomatiske kilder 1 og 4, møter i Asmara, februar 2011). I prinsippet er begge tjenestene underlagt Forsvarsdepartementet, men i praksis har militære kommandanter betydelig mindre innflytelse over dem som har et ansettelsesforhold hos sivile arbeidsgivere.

Gaim Kibreab understrekte i samtale med Landinfo i november 2009 at det er mulig å unndra seg fra ytterligere tjeneste ved hjelp av kontakter og/eller bestikkelser. Flere av kildene under Landinfos reise i februar 2011 bekreftet dette: eritreere med forbindelser hos myndighetene og tidligere frigjørings soldater kan ordne seg kortere tjeneste, bedre tjenestested og bli demobilisert tidligere (blant andre diplomatiske kilder 1 og 4).

7. DOKUMENTASJON PÅ PERMISJON OG DIMITTERING

Eritreere som avtjener nasjonaltjeneste kan få permisjon og bli dimittert, men dette forekommer i begrenset omfang. Nasjonaltjenesteloven har en bestemmelse som tilsier at dimitteringsdokumentet *discharge certification*, eller *certificate of national service completion* skal utstedes til alle som har avsluttet nasjonal-tjeneste.

Eritreiske flyktninger som Landinfo intervjuet i Sudan i 2011 (3 og 4), viste til et kontor som ligger i Enda Korea i Asmara som utsteder demobiliseringskort. Kontoret ligger under forsvarsdepartementet, og er det eneste kontoret som utsteder demobiliseringspapirer i Eritrea (samtaler i Kassala, februar 2011).

Flere av samtalepartnerne forklarte at eritreere som har blitt demobilisert, de siste årene har blitt utstedt med et dokument i form av et A4-ark, og ikke et demobiliseringskort.

8. STRAFF FOR BRUDD PÅ NASJONALTJENESTELOVEN – TEORI OG PRAKSIS

8.1 RETTSLIG RAMMEVERK

I henhold til Nasjonaltjenesteloven (1995), skal brudd på loven møtes med bøter og fengselsstraff. I henhold til paragraf 37, punkt 1 kan enhver som bryter lovens bestemmelser idømmes to års fengselsstraff og/eller bot på 3000 birr.¹⁹ I paragraf 37, punkt 2 presiseres det at den som unndrar seg nasjonaltjeneste ved bedrageri eller ved å påføre seg selv eller en annen skade/amputasjon, straffes med to års fengsel eller 3000 birr i bot, i tillegg til avtjening av verneplikten. Dersom skaden umuliggjør tjeneste, skal vedkommende idømmes tre års fengsel. I henhold til paragraf 37, punkt 3 vil enhver som reiser ut av landet og som ikke avtjener verneplikten før fylte 40 år kunne straffes med fem års fengsel, fram til vedkommende er 50 år.

Eritreas straffelov, *Transitional Penal Code of Eritrea*, er identisk med Etiopias straffelov av 1957. I henhold til den straffes desertering eller uteblivelse etter permisjon med fengsel i inntil fem år. Begås forbrytelsen under særlig skjerpene omstendigheter, herunder krig, straffes den med fengsel fra fem år til livsvarig, og i de alvorligste tilfellene med dødsstraff (Etiopias straffelov 1957, kapittel 3, paragraf 300, nr. 1 og nr. 2).

Personer som forlater landet i militærpliktig alder vil bli sett på som desertører, og bli straffet (eritreisk advokat, møte i Asmara, februar 2011). Kilden hadde ikke hørt om noen slike straffesaker i det vanlige domstolssystemet. Ingen av samtalepartnerne Landinfo møtte i Eritrea og Sudan i 2011 hadde kjennskap til rettsprosesser mot eritreere for brudd på Nasjonaltjenesteloven.

8.2 REAKSJONER I PRAKSIS

Det er ikke uvanlig at eritreere i nasjonaltjeneste bryter bestemmelsene i loven på en rekke områder. Hovedsakelig er folk frustrerte over en langvarig tjeneste og dårlige økonomiske forhold, og forlater landet ulovlig. Et annet forhold som utløser reaksjoner var, ifølge samtalepartnerne Landinfo møtte i februar 2011, personer som ikke vender tilbake etter permisjon hos familie. Et tredje forhold er eritreere som på ulike måter unnlater å melde seg til tjeneste, men som på et eller annet tidspunkt blir plukket opp av myndighetene.

¹⁹ I 1997 ble valutaenheten i Eritrea endret til nakfa.

Samtalepartnerne Landinfo møtte i Asmara understrekte at reaksjonene folk møter på slike regelbrudd er vilkårlige, i hovedsak bestemt av overordnede kommandanter og ikke regulert i lov. Men det er rapportert noen tendenser:

- Avhopp fra nasjonaltjeneste og påfølgende utreise fra Eritrea ses på som et mer alvorlig forhold enn å komme for sent tilbake etter permisjon.²⁰
- Flere av kildene skiller mellom om folk unndrar seg den militære eller den sivile delen av tjenesten. Disse er av den oppfatning at de førstnevnte anses som desertører og i større grad er utsatt for fengsling og fysiske overgrep, mens avhoppere fra sivil tjeneste i mindre grad utsettes for fengslinger og fysiske overgrep. I hovedsak må de sistnevnte vende tilbake til tjenesten, men da gjerne med strengere arbeidsvilkår og en mindre komfortabel tjeneste²¹ (diplomatiske kilder 1 og 4; eritreisk kilde i nasjonaltjeneste i offentlig forvaltning, møter i Asmara, februar 2011).
- Personer som etter avhopp fra nasjonaltjenesten og ulovlig utreise fra Eritrea rehabiliterer forholdet til myndighetene ved å signere angrebrev, som betaler 2 % skatten i eksil, og som ikke deltar i myndighetskritiske aktiviteter, vil være mindre utsatt for reaksjoner fra myndighetene enn dem som ikke rehabiliterer sitt forhold til myndighetene.
- Folk med kontakter og nettverk kan slippe med lettere reaksjoner.

UNHCR skriver i sine oppdaterte retningslinjer fra april 2011:

In practice, punishment for military offences is carried out extrajudicially, and has been reported to include "shoot to kill" orders, detention for long periods often in inhumane conditions, torture and forced labour. Draft evaders/deserters are reported to be frequently subjected to torture, while conscientious objectors can face severe physical punishment as a means of forcing them to perform military service. Furthermore, extrajudicial executions are allegedly ordered by local commanders and carried out in front of military units for what are considered serious military offences (UNHCR 2011).

Over 40 desertører som ble intervjuet av HRW i 2009, og som alle hadde vært fengslet opptil flere ganger for forhold som varierte fra å stille spørsmål om pensum til forsøk på å flykte fra nasjonaltjeneste, hadde følgende erfaringer:

Deserting from the army or even expressing dissent over the indefinite military service is viewed as a political issue by the government. Therefore, most prisoners held for political reasons are detained without charge or trial for refusing or questioning national service or for offences punishable under military law. Even where detainees may have committed a potential crime under military law, numerous former detainees told Human Rights

²⁰ Mange unnlater å returnere etter permisjon, og det skjer hele tiden, ifølge en diplomatisk kilde Landinfo møtte i februar 2011. Kilden opplyste at det de utsettes for er å få verre arbeidsoppgaver ved retur (for eksempel å bli satt til å plukke frukt i noen måneder, inndragelse av mobil, osv.).

²¹ Én kilde refererte til et eksempel på en eritreer som rømte fra sin sivile tjeneste i Barentu til Sverige. Han mistrikktes og angret, og kontaktet myndighetene fordi han ville tilbake. Ved retur fikk han tilbake igjen stillingen i Barentu, fordi det var mangel på lærere.

Watch that there was no system of military justice, that they were simply imprisoned on the orders of their commanders without any courts-martial or other procedure (HRW 2009, s. 27).

I amerikansk UD's siste årlige rapport om menneskerettighetsforhold i Eritrea rapportertes det at flere eritreere ble drept under forvaring i løpet av 2010, om tortur og om at eritreere som unndro seg nasjonaltjeneste ble satt i forvaring i lengre perioder (U.S. Department of State 2011).

Eritreere som unndrar seg nasjonaltjeneste på én av de tre måtene beskrevet innledningsvis vil, etter Landinfos vurdering, være utsatt for utenomrettslige reaksjoner fra militært overordnede. Det er imidlertid en utbredt usikkerhet og vilkårlighet rundt omfanget, hvilke reaksjoner man utsettes for og hvem som utsettes for disse. Eritreere som gjennomfører tjenesten i sivil sektor er mindre utsatt for militære straffemåter enn de er i militær sektor.

8.2.1 Overgrep mot familiemedlemmene til personer som unndrar seg militær nasjonaltjeneste

Det har vært rapportert om trusler mot familiemedlemmer til eritreere som unndrar seg nasjonaltjeneste siden 1999. Siden juni 2005 har det vært rapportert om arrestasjoner av hovedsakelig foreldre, men også andre familiemedlemmer, til unge eritreere som enten har desertert fra tjeneste, eller unnlatt å møte til nasjonaltjeneste. Rapporteringene gjaldt i første omgang regionen Debub, som ligger sør for Makal (Asmara) og ved grensen til Etiopia. I juni og november 2005 ble foreldre arrestert og anklaget for å ha hjulpet sine barn ut av landet, eller hjulpet dem med å unndra seg nasjonaltjeneste. De ble løslatt hvis de kunne betale en kausjon på mellom 10 000 og 50 000 nakfa (Amnesty 2006; HRW 2009, s. 46).

Personer som har unndratt seg militær nasjonaltjeneste som HRW snakket med utenfor Eritrea var samstemte i at familiene deres måtte betale 50 000 nakfa, eller at de mistet landjorden som følge av deres flukt. HRW refererte også til at familiemedlemmer hadde blitt holdt i forvaring i fra to uker opp til seks måneder for samme forhold (HRW 2009, s. 41).

En diplomatisk kilde som Landinfo tillegger stor vekt i dette spørsmålet, er av den oppfatning at straffereaksjoner mot familiemedlemmer til personer som unndrar seg militær nasjonaltjeneste er avhengig av en rekke forhold og at det ikke er noe automatikk i reaksjonene. Kilden har grunn til å tro at fengslinger av familiemedlemmer i liten utstrekning forekommer i Asmara, men at det kan skje på landsbygda. Fengsling avhenger videre av posisjonen til den som har forlatt landet. Er det for eksempel en person som hadde en viktig eller mer strategisk rolle i militæret, er det større sannsynlighet for at det vil bli iverksatt reaksjoner mot et familiemedlem. Er det en vanlig person som tjenestegjør i mer sivilt nasjonaltjenestearbeid er det mindre sjanse for at myndighetene vil iverksette noe mot vedkommendes familie. Kilden forklarte videre at myndighetene gjør en viss vurdering av "skyldspørsmålet". Skjer deserteringen mens den tjenestepliktige er på permisjon hos sine foreldre, er det større sjanser for reaksjoner mot foreldrene enn om den skjer i forbindelse med utføring av tjenesten.

Når det gjelder familiemedlemmer som blir fengslet, soner disse kortvarig under relativt bedre forhold enn de nasjonaltjenestepliktige selv og medlemmer av

kristne minoritetsgrupper. De får motta besøk av familiemedlemmer som kan ha med ekstra mat og klesskift. Kilden hadde ikke inntrykk av at disse familie-medlemmene blir holdt i shippingcontainere eller i underjordiske celler, eller at de blir utsatt for mishandling i fengselet (diplomatisk kilde 1, e-post 2010).

8.3 RETUR TIL ERITREA

Eritreere som forlater landet ulovlig under nasjonaltjeneste og som returnerer, vil, ifølge flere kilder, ikke bli stoppet på flyplassen. Problemene for returnerte fra sivil nasjonaltjeneste starter i det de søker arbeid. Det er usikkert om de får stillingene sine tilbake igjen, og det kan være vanskelig å få andre jobber når de ikke er demobilisert og heller ikke er i nasjonaltjeneste. En eritreer som arbeider i lokal forvaltning forklarte at myndighetene heller ikke registrerte lister over personer som er inne til nasjonaltjeneste ved flyplassen (møte i Asmara, februar 2011). En diplomatisk kilde (4) hadde et annet syn: Han mente de returnerte vil bli plukket opp på flyplassen og sendt til Sawa eller Wia, der de kan bli satt til å vaske opp eller må sitte i isolat (møte i Asmara, februar 2011).

Nasjonaltjenestepliktige som forlater Eritrea ulovlig for så å vende tilbake igjen senere, vil med stor sannsynlighet bli identifisert av myndighetene før eller senere som personer som har unndratt seg nasjonaltjeneste. Eritreere i nasjonal-tjenestepliktig alder kan bli forespurt dokumentasjon for gjennomført tjeneste og reisetillatelse innenlands. Fravær av slik dokumentasjon fører som regel til at man blir overført til et fengsel eller politistasjon for nærmere undersøkelser, ifølge samtalepartnerne Landinfo møtte i Asmara i 2011.

9. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Amnesty (2006, 21. desember). *Eritrea: Over 500 parents of conscripts arrested*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra: <http://www.amnesty.org/en/library/asset/AFR64/015/2006/en/e1cd5b18-d3c6-11dd-8743-d305bea2b2c7/afr640152006en.html> [lastet ned 20. juli 2011]
- Asylum and Immigration Tribunal (2007, 26. juni). *MA (Draft evaders – illegal departures – risk) Eritrea CG [2007] UKAIT 00059*. London: Asylum and Immigration Tribunal/Immigration Appellate Authority. Tilgjengelig fra: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/46822c3f2.html> [lastet ned 20. juli 2011]
- Awate (2007a, 3. oktober). Scores of Eritreans Die at Wi'A. *Awate*. Tilgjengelig fra: <http://www.awate.com/portal/content/view/4634/3/> [lastet ned 20. juli 2011]
- Awate (2007b, 28. mars). Eritrean regime issues circular to cut down desertion. *Awate*. Tilgjengelig fra <http://www.awate.com/portal/content/view/4502/3/> [lastet ned 20. juli 2011]
- Awate (2008, 22. mai). Government's Independence Day present: More youth round ups. *Awate*. Tilgjengelig fra <http://www.awate.com/portal/content/view/4854/17/> [lastet ned 20. juli 2011]
- CIA World Factbook (2011). *Eritrea*. Washington, D.C.: CIA. Tilgjengelig fra: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/er.html> [lastet ned 20. juli 2011]
- Chyrum, Elsa (2006, 25. april). Testimony: Ex-prisoner of Brigade Six, Sawa. *Awate*. Tilgjengelig fra <http://www.awate.com/portal/content/view/4231/6/> [lastet ned 20. juli 2011]
- Crisis Group (2010, 21. september). *Eritrea: The siege state*. Nairobi/Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <http://www.crisisgroup.org/~media/Files/africa/horn-of-africa/ethiopia-eritrea/163%20Eritrea%20The%20Siege%20State.pdf> [lastet ned 20. juli 2011]
- Efrem, Samrawit (2011, 23. april). Sawa: Centre of empowerment for young Eritreans. *Shabait*. Tilgjengelig fra: <http://www.shabait.com/articles/q-a-a/1662-awa-center-of-empowerment-for-young-eritreans-> [lastet ned 18. juli 2011]
- [Etiopias straffelov] (1957, 23. juli). *The penal code of Ethiopia 1957*. Addis Abeba: Negarit Gazeta. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49216a0a2.html> [lastet ned 20. juli 2011]

- Healy, Sally (2007, 20. april). *Eritrea's economic survival*. London: Chatham House. Tilgjengelig fra <http://www.chathamhouse.org/sites/default/files/public/Research/Africa/200407eritrea.pdf> [lastet ned 20. juli 2011]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2009, 16. april). *Service for life. State repression and indefinite conscription in Eritrea*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/en/reports/2009/04/16/service-life-0> [lastet ned 15. juli 2011]
- Kibreab, G. (2009). Forced labour in Eritrea. *The Journal of Modern African Studies*, 47(1), 41-72.
- Müller, T. (2008). Bare life and the developmental state: implications of the militarisation of higher education in Eritrea. *The Journal of Modern African Studies*, 46(1), 111-131.
- [Nasjonaltjenesteloven] (1995, 23. oktober). *Proclamation of National Service of the Government of Eritrea*. Tilgjengelig fra http://www.awate.com/artman/uploads/national_service.pdf [lastet ned 15. juli 2011]
- Negash, T. & Tronvoll K. (2000). *Brothers at war: Making sense of the Eritrean-Ethiopian war*. Oxford: James Currey.
- Shabait (2011, 17. juli). Vocation training center graduates over 2 000 students. *Shabait*. Tilgjengelig fra: <http://allafrica.com/stories/201107181027.html> [lastet ned 19. juli 2011]
- Storbritannias ambassade (2008, 13. juni). *Questions and answers on military training*. Asmara: British Embassy.
- UK Home Office (2011, 15. april). *Country of origin information report Eritrea*. London: UK Home Office. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dabf33c2.html> [lastet ned 15. juli 2011]
- UNHCR (2011, 20. april). *UNHCR eligibility guidelines for assessing the international protection needs of asylum-seekers from Eritrea*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4dafa0ec2.html> [lastet ned 20. juli 2011]
- U.S. Department of State (2010, 11. mars). *2009 Human Rights Report: Eritrea*. Washington, D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/af/135952.htm> [lastet ned 20. juli 2011]
- U.S. Department of State (2011, 8. april). *2010 Human Rights Report: Eritrea*. Washington, D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/af/154345.htm> [lastet ned 18. juli 2011]

Muntlige kilder:

- Chyrum, Elsa. Leder av Human Rights Concern Eritrea. Møte i London, 25. mai 2010.
- Diplomatsk kilde (1). Samtale i Asmara, februar 2011; e-postkontakt 2002-2010.
- Diplomatsk kilde (2). Samtale i Asmara, februar 2011.
- Diplomatsk kilde (3). Samtale i Asmara, februar 2011.
- Diplomatsk kilde (4). Samtale i Asmara, februar 2011.
- Eritreisk advokat. Samtale i Asmara, februar 2011.
- Eritreisk flyktning (1). Samtale i Kassala, februar 2011.
- Eritreisk flyktning (2). Samtale i Kassala, februar 2011.
- Eritreisk flyktning (3). Samtale i Kassala, februar 2011.
- Eritreisk kilde som avla nasjonaltjeneste i offentlig sektor. Samtale i Asmara, februar 2011.
- Eritreisk kvinne. Samtale i Asmara, februar 2011.
- Kibreab, Gaim. Professor i flyktningestudier ved Department of Social and Policy Studies, London South Bank University. Møter i Bern 5. november 2009 og i London 26. mai 2010.
- Lederen av en eritreisk organisasjon (1). Samtale i Asmara, februar 2011.
- Lederen av en eritreisk organisasjon (2). Samtale i Asmara, februar 2011.
- Lederen for en internasjonal organisasjon (1). Samtale i Asmara, februar 2011.
- Medlem av kristen minoritetsgruppe. Samtale i Asmara, februar 2011.
- Offisiell eritreisk kilde (1). Samtale i Asmara, februar 2011.
- Offisiell eritreisk kilde (2). Samtale i Asmara, februar 2011.